

Badania zabytkowych rękopisów wczoraj, dziś, jutro...

Barbara Wagner^{*1}, Aleksandra Towarek¹, Ludwik Halicz¹, Jakub Karasiński¹

¹*Wydział Chemii, Centrum Nauko Biologiczno-Chemicznych, Uniwersytet Warszawski, Żwirki i Wigury 101, 02-089 Warszawa*

Badania składu chemicznego zabytkowych rękopisów mogą dotyczyć podłoża (papier, pergamin, papirus), lub warstwy tekstowej, graficznej (rysunek, szkic, plan, notacja muzyczna) znajdującej się na powierzchni podłoża. Zmienność składników wykorzystywanych do wytworzenia atramentów/tuszy lub pigmentów wymieszanych ze spoiwami pozwala na prowadzenie badań porównawczych i ustalanie podobieństw pomiędzy badanymi obiektami lub ich fragmentami. Analizy porównawcze są szczególnie pożądane wówczas, gdy obiekty w przeszłości zostały podzielone na mniejsze fragmenty. Niezależnie od stanu zachowania, w wielu przypadkach nie ma jednak mowy o uzyskaniu zgody na pobranie nawet najmniejszej próbki materiału zabytkowego.

Zaprezentujemy możliwości prowadzenia nieinwazyjnych badań cennych rękopisów i zilustrujemy je przykładami szczegółowych analiz unikalnych obiektów m.in: fragmentów pergaminu odkrytych w oprawie książki gramatyki hebrajskiej opublikowanej w 1600 roku. W procesie introligatorskim do bloku książki dołączano dodatkowe elementy ochronne, którymi mogły być kawałki pergaminów pochodzących ze starych manuskryptów. Dziś są one cennym źródłem informacji dla kodykologów i historyków. Nasze badania objęły dwa fragmenty pergaminu, które zostały zidentyfikowane jako ponownie wykorzystane fragmenty łacińskiego psalterza z tłumaczeniem w języku staroangielskim. Analiza tekstu pozwoliła na datowanie na XI w. [1], natomiast interdyscyplinarne badania fizyko-chemiczne umożliwiły zidentyfikowanie większości materiałów tworzących te wyjątkowe zabytki.

Finansowanie: badania zostały przeprowadzone podczas realizacji projektu badawczego NCN Opus AnaLiZA spektralna zabytkowych atrameNtów z wykorzystaniem uczenia mAszynowego: ALiNA 2021/41/B/ST4/02860 finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki

Literatura:

[1] M. Opalińska, P. Pludra-Żuk, E. Chlebus *The Review of English Studies* (2023) 74: 203-221.